

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE – FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav románských studií, Oddělení francouzské filologie

Oponentský posudek diplomové práce

Jméno studenta: Bc. Johana Bratská

Název diplomové práce: Kým jsme pro současnou francouzskou poezii?
Hledání identity v básnické sbírce *La chute des temps* Bernarda Noëla.

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Eva Voldřichová Beránková, Ph.D.

CÍL PRÁCE:

Práce se věnuje roli a místu poezie v současné francouzské literatuře. Má poezie kýžený dopad na čtenáře, opírá se o relevantní a pro čtenáře srozumitelné filosofické podloží? Jak ke čtenáři promlouvá, jak zachycuje, resp. přetváří otázky spojené s naším bytím v jazyce? Formuje nějakým zásadním způsobem naši identitu, resp. jakých prostředků k tomu využívá? Bratská se na tyto otázky snaží nalézt odpověď, opírá se přitom o francouzské básnictví 70. a 80. let 20. století, a zejména o analýzu básnického díla Bernarda Noëla.

ZPRACOVÁNÍ OBSAHU:

Johana Bratská svůj spis člení do šesti kapitol. Úvod seznamuje čtenáře se současnými přístupy k poezii, jakož i se situací ve Francii v 70. a 80. letech. Předjímá některá témata, která jsou vývoji francouzské poezie ve 20. století soupodstatná (střet tradičního lyrismu a konkrétní/věčné poezie). Již v této části však nacházíme poněkud extravagantní a vágně vyjádřená, tudíž ne zcela přesvědčivá, natožpak průkazná tvrzení. Na s. 9. mluví autorka o „prázdnostě na dně“ a definuje ji jako „element řeči, který slouží jako hranice, který vyznačuje její pole a který jí umožňuje harmonizovat jednotlivé své (sic! – asi mělo být *její!*) části“. Této definici

nerozumím a tážu se, zda je únosná jako heuristické východisko následujících rozborů. Byl bych rád, aby autorka své přesvědčení u obhajoby přiblížila, rozvedla. Stejně tak problematické se mi zdá tvrzení o tělu/tělesnosti („Tělo je rozvrácené, jakýsi žijící blesk, který se nevyjadřuje jinak než skrze utrpení a výkřiky.“ – s. 9). Nemám dojem – a mohl bych to samozřejmě doložit – že je taková interpretace (i co se týče samotného Noëla) únosná. Dále se chci otázat, jak se autorka/interpret hodlá odpoutat od horizontály a vertikály času (s. 10). Co to znamená a jaké to má/může mít důsledky? A je toto odpoutání opravdu nutnou podmínkou k tomu, abychom mohli docenit poezii?

V první, obecněji pojaté kapitole Bratská rozebírá pocit krize, jenž moderní uvažování o poezii doprovází. Uvádí Mallarméa (avšak nepadne ani slovo o jeho zásadní stati *Verš v krizi!*) a řadu dalších básníků, opírá se o práce H. Meschonnika a dalších. Zmiňuje se o dnešní marginalizaci básnictví, volá po zodpovědnosti a angažovanosti básníků atp. I zde jsem však v rozpacích a unikají mi souvislosti mezi jednotlivými tezemi, které práce značně nesourodě představuje. Jak souvisí autorkou zmiňovaná Meschonnikova úvaha (triáda *l'écrit – psané / le parlé – mluvené / le mode oral – orální*) s nevyhnutelností krize či s nutnou proměnou komunikačních strategií?

Třetí kapitola, která nastiňuje vývoj francouzské poezie, je zákonitě kusá a místy se v ní objevují nepřesnosti (Y. Bonnefoy již nepůsobí na Collège de France, poněvadž nedávno zemřel!), ale autorce se zde podařilo poukázat na zásadní a dominantní proudy. Dobře, byť poněkud letem světem, jsou pojaty kapitoly 3.2.1 a 3.2.2, kde autorka staví do protikladu doslovnost poezie let sedmdesátých a návrat k tradičnímu lyrismu let osmdesátých. U medailónů básníků (Jean Daive, Claude Royet-Journaud, Anna-Marie Albiachová, Emmanuel Hocquard) v kapitole 3.3 bych uvítal více ukázek z jejich tvorby, některé charakteristiky se mi totiž bez tohoto podloží jeví jako poměrně vágní a příliš obecné: co přesně znamená „doslovné uvědomění si básnického ticha“ u Daiva, „hlasové zobrazení“ (s. 30) u Albiachové či „čistě autobiografická“ práce s fragmenty u Hocquarda? Autorčiny charakteristiky v nejmenším nezpochybňují, jen postrádám hlubší ponor. Podle mého názoru by příklady a soustředěnější rozbor těmto pasážím jednoznačně prospěly.

Centrální částí práce je pátá kapitola, kde se autorka věnuje především rozboru Noëlovy sbírky *La chute des temps*. Očekáváme tudíž právem, že blíže osvětlí některé z obecných tezí a vývojových specifíků, které adeptka představila v předchozích kapitolách. Tematický rozbor (a filosofické exkurzy, zejména kapitola o identitě subjektu) je navzdory jistým

nepřesností či generalizacím uspokojivý, avšak versologická analýza strádá řadou pochybení a nedůsledností. Autorka na s. 46 tvrdí, že „žádný z citovaných veršů neodpovídá souvislé a kompletní výpovědi“, avšak z osmi citovaných veršů pět (tudíž většina) alespoň relativní autonomii vykazují, což autorka na s. 47 sama připouští. Dále Bratská připomíná svou analýzu různých typů přesahů (těm se skutečně věnuje a její rozbor je kvalitní) a cézur, přitom ale o „cézuře“ může být řeč pouze ve verši 8 a 10 z uvedené ukázky! Posléze se dozvídáme, že ve verši 8 nelze identifikovat antecedent osobního zájmena „elles“, avšak toto zájmeno se zcela evidentně vztahuje k slovu „les dents“ (s. 47). Dále uvádí, že citované verše považuje za volné, přičemž ovšem ve většině veršů shledáváme tendenci k sudoslabičnosti (6, 8, 10 + tzv. nadbytečná slabika – zakončení na e-instabile), a tedy k rytmické pravidelnosti. Z autorčina rozboru básně na s. 48 je zřejmé, že si autorka není vědoma rozdílu mezi aliterací a rýmem.

Bratská se navíc často dopouští absurdních tvrzení (s. 46 velmi nekanonická definice versologie; s. 49 „prázdna forma pravidelného verše“; s. 63 „pesimismus a jeho partnerka sensibilita“) a neúnosných generalizací (aliterace vždy založená čistě na subjektivním prožitku čtenáře, s. 48), jež nevystihují konkrétní, autorskou poetiku a někdy jsou až bezbřehé (s. 64 „psaný akt je tak procesem, pro který je historická identita nadbytečná“). Abychom tomuto tvrzení mohli dopřát sluchu, muselo by být řádně zdůvodněné a doložené. Tuto práci si však autorka nedala a jako mnohde jinde tak tento její soud působí ploše, deklarativně, ba apodikticky.

FORMÁLNÍ A JAZYKOVÁ ÚROVEŇ:

BP je dobře členěna. Návaznost a strukturace jednotlivých kapitol je řádná. Vyskytují se zde však chyby v interpunkci a místy se autorka vyjadřuje nepřesně, či dokonce šroubovaně. K dalším slabinám patří nadměrná frekvence nefunkčně užitých pasivních a nominálních konstrukcí připomínajících administrativní žargon (nepůvodní předložky a rekce), nedůslednosti v přechylování, množství vágních tvrzení (s. 27, mluví o „přeměně prozodie“ v souvislosti s volným veršem, kterou interpretuje jako „doslovné uvědomění si básnického ticha“). Nechtě adeptka prosím vysvětlí, jak toto tvrzení myslí. Mezi dalšími stylistickými topornostmi ještě uvedeme nadužívání posesivních zájmen (a další galicismy), mnohdy vedoucí k ambivalencím, a pleonasmu (např. s. 23, „nastala událost“). K tomu přistupují nepřesné překlady, často dokonce významové posuny, ba chyby („lieu névralgique de l'exposition“ přeloženo chybně jako

„nervové centrum pro prezentaci“, s. 14; „périodes oratoires“ přeloženo jako „řečnická doba“!, s. 46; „psaný akt“!, s. 41, 63, 64 et sq.; „idéál qui doit au vide ce que le monde spirituel devait au sens“ přeloženo jako „ideální svět, který je nicotě vděčný za to, za co duchovní svět smyslovosti“, s. 13; „lyrisme mou“ přeloženo vágně jako „jakýsi lyrismus“, s. 26; větu v pozn. 39 na s. 36 „Loin d’être sensible au comique de cette situation“ chápe tak, že „autor zdaleka není citlivý na směšnost této situace“!; „estropié par son éditeur“ přeloženo chybně jako „zkaženo vydavatelem“). V některých případech dokonce všechna tato pochybení splývají (toporné „každopádně v žádném případě“ na s. 48; „čtenář vybaven svobodou interpretace“, s. 63; „mluvený subjekt“ místo „promlouvající“ na s. 64, atp.) Z těchto příkladů bohužel vyplývá, že Bratská postrádá vytríbený jazykový cit pro češtinu nebo že redakce práce proběhla ledabyle, a její úvahy o nezbytnosti obnovy jazykového cítění se tak zabarvují nechtěnou komičností, neboť se v důsledku obracejí proti autorce samotné.

Všechny „chyby“ jsem vyznačil v tištěné verzi práce. Autorka se s mými výhradami, doporučeními atp. může, bude-li chtít, seznámit.

ZÁVĚR:

Oceňuji, že DP zpracovává nelehké a mezi studenty málo oblíbené téma současné poezie. DP zároveň svědčí o autorčině skutečném zájmu a snaze dostat komplexnosti tohoto složitého úkolu. Na druhou stranu si však Bratská zatím dostatečně neosvojila schopnost užívat metodologické nástroje a terminologický aparát související především s versologií, kde jí chybí i patřičná fundovanost. Vnitřní spřízněnost, na kterou autorka sama poukazuje (s. 64), evidentně nestačí! Často zůstává v rovině obecných, až banálních tvrzení. Jako únik z vlastní odpovědnosti osobně vnímám výrok, že autorka doufá, že se její práce do Noělových rukou nedostane (s. 34).

Můj posudek vyznívá kriticky, ale u určitých problematických bodů jsem se zastavil pouze z toho důvodu, že se domnívám, že má adeptka nesporně předpoklady k tomu, aby je při obhajobě objasnila, lépe formulovala, popř. uvedla na pravou míru. V závislosti na průběhu obhajoby navrhuji hodnocení „dobře“, resp. „velmi dobře“.

Praha 1. září 2016

PhDr. Závěš Šuman, Ph.D.

oponent